

PALEIS VAN JUSTISIE

ONTWERP DEUR DIE ARGITEKTE VAN DIE DEPARTEMENT VAN OPENBARE WERKE ONDER LEIDING VAN SYTZE WIERDA EN GEBOU DEUR JOHN MUNRO IS HIERDIE HOOGGEREGSHOFGEBOU EERS NA DIE DRIEJARIGE OORLOG VOLTOOI. TYDENS DIE OORLOG HET DIT AS HOSPITAAL VIR BRITSE SOLDATE GEDIEN.

DIT STAAN OP TWEE ERWE: (1) DIE PASTORIE-ERF, H/V KERKPLEIN EN PAUL KRUGERSTRAAT, WAAR KOMMANDANT-GENERAAL M. W. PRETORIUS IN 1856 VIR HOM 'N AMPSWONING LAAT BOU HET SONDER DAT HY DIT OOI BEWOON HET EN WAT AGTEREENVOLGEND DIENS GEDOEN HET AS SKOOLGEBOU 1856—1857, LANDDROSKANTOOR EN VOLKSRAADSAAL 1857—1862, PASTORIE 1862—1885, DAARNA REGERINGSKANTORE.

(2) DIE SKOOLERF OP DIE SUIDWESTELIKE HOEK WAAR IN 1859 DIE EERSTE GOEWERMENTSKOOLGEBOU IN PRETORIA OPPERIG IS, WAT LATER DIENS GEDOEN HET AS REGERINGSKANTOOR 1864—1866, LANDDROSKANTOOR 1867—1874, DAARNA STAATSBIBLIOTEEK EN STADSAAL.

PALACE OF JUSTICE

THIS SUPREME COURT BUILDING, DESIGNED BY ARCHITECTS OF THE DEPARTMENT OF PUBLIC WORKS UNDER THE GUIDANCE OF SYTZE WIERDA, WAS BUILT BY JOHN MUNRO, THE CONSTRUCTION BEING COMPLETED ONLY AFTER THE ANGLO-BOER WAR. DURING THAT WAR IT SERVED AS A BRITISH MILITARY HOSPITAL.

IT STANDS ON TWO ERVEN: (1) THE "PASTORIE" ERF AT THE CORNER OF CHURCH SQUARE AND PAUL KRUGER STREET WHERE COMMANDANT-GENERAL M. W. PRETORIUS HAD AN OFFICIAL RESIDENCE BUILT IN 1856, IN WHICH HE NEVER LIVED, AND WHICH WAS SUCCESSIVELY USED AS A SCHOOL, 1856—1857, THE LANDDROST'S OFFICE AND THE VOLKSRAAD CHAMBER, 1857—1862, A PARSONAGE, 1862—1885 AND THEREAFTER AS GOVERNMENT OFFICES.

(2) THE SCHOOL ERF AT THE SOUTH-WESTERN CORNER WHERE THE FIRST GOVERNMENT SCHOOL BUILDING IN PRETORIA WAS ERECTED IN 1859, WHICH WAS USED LATER AS GOVERNMENT OFFICES, 1864—1866. THE LANDDROST'S OFFICE, 1867—1874 AND, SUBSEQUENTLY AS THE STATE LIBRARY AND THE TOWN HALL.

Dankie prof. en mev. Spies!

Die Genootskap Oud-Pretoria wil sy innige dank aan die Krugergenootskap oordra vir die voorreg om die onthullings met hierdie funksie te laat plaasvind. In hulle lewe het die bouers van ons volk groot dienste aan Suid-Afrika bewys, in hulle sterwe het hulle vir ons hierdie tasbare,

Oorspronklike agter aansig Paleis van Justisie. Foto verkry deur vriendelike bemiddeling van mnr. J. P. Lotz.

Original back view Palace of Justice. Photo published by the courtesy of Mr. J. P. Lotz, from whom the Society received a number of valuable photos.

maar ook terselfdertyd kosbare geestesgoedere nagelaat. Ons dank die Krugergenootskap vir hulle edel bouwerk aan die gees van die volk van Suid-Afrika.

Ook wil ek die Voortrekkers bedank, hulle wat by die gedenkplate 'n erewag gevorm het voordat hierdie seremonie begin het.

Dan wil ons al die instansies bedank wat dit vir die Genootskap Oud-Pretoria moontlik gemaak het om hierdie gedenkplate hier aan te bring. Die volgende word ten seerste bedank:—

1. Die Administrateur-in-Uitvoerende Komitee van Transvaal vir hulle toestemming en finansiële hulp vir die aanbring van die plaat by die ingang van die Ou Goewermentsgebou.
2. Die Stadsraad van Pretoria vir hulle samewerking en jaarlikse hulp wat die Genootskap Oud-Pretoria instaat stel om sy werksaamhede voort te sit.
3. Die Sekretaris van Openbare Werke onder wie die twee geboue ressorteer, vir sy toestemming om die plate aan te bring en ook vir die vashegging van die plaat by die ingang van die Paleis van Justisie.
4. Die Transvaalse Werkedepartement vir die vashegging van die plaat by die ingang van die Ou Goewermentsgebou.
5. Die Vereniging van Advokate van Transvaal vir hulle finansiële hulp vir die plaat by die ingang van die Paleis van Justisie.
6. Die Ingelyfde Wetsgenootskap van Transvaal vir hulle geldelike hulp, ook vir die plaat by die ingang van die Paleis van Justisie.
7. Die Historiese Monumentekommissie en sy Voorsitter, dr. A. Kieser, vir die hulp van dié Statutêre Liggaam om die aanbring van die plate deur die Genootskap Oud-Pretoria moontlik te maak.
8. Metal Art (Edms.) Bpk. vir die giet van die twee gedenkplate.
9. Dank word ook betuig aan die Bestuurslede van die Genootskap Oud-Pretoria, my voorgangers, en by name mnr. A. M. Davey wat oor die jare die aanvoorwerk vir hierdie grootse onderneming gedoen het.
10. Ons dank ook aan mnr. Rex en prof. Spies wat die bewoording van die plate opgestel het, vir hulle navorsing in die dokumente van die verlede om al hierdie gegewens akkuraat daar te stel. Ons hoop dat hulle groot vreugde en geluk ervaar in hulle werk as geskiedkundige navorsers.
11. Ons dank ook aan die Sekretaris van die Genootskap Oud-Pretoria, adv. D. G. van der Byl, vir al die korrespondensie wat hy gevoer het en ook aan my privaatekretaresse, mev. H. C. van Zyl, vir haar hulp.

Erkennig vir al die hulp en bystand sal in die Genootskap Oud-Pretoria se amptelike tydskrif „Pretoriana” gepubliseer word, saam met 'n verslag van hierdie verrigtinge, met gepaste fotos, om hierdie heuglike gebeurtenis vir die nageslag te bewaar.

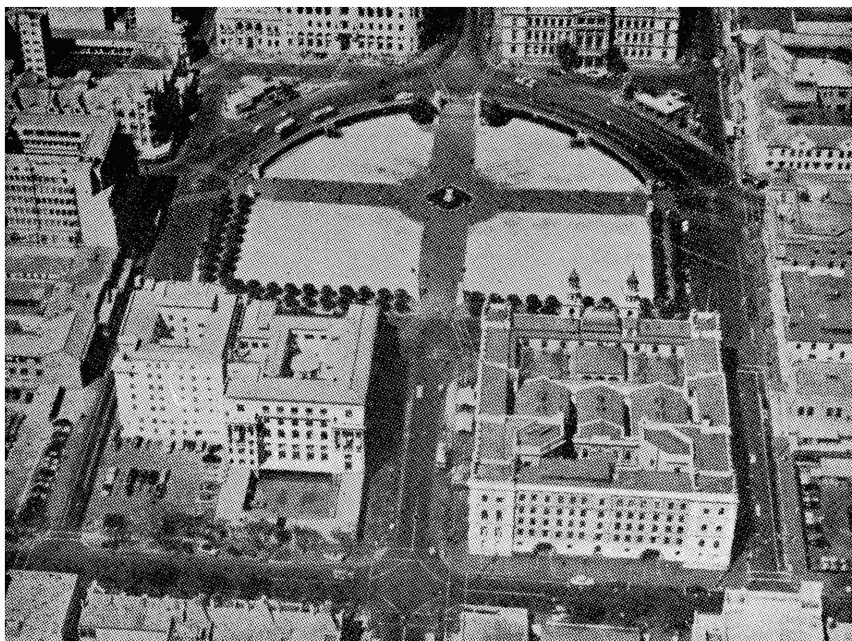
Dankie!

N. A. COETZEE,
Voorsitter, Genootskap Oud-Pretoria.

Genootskap Oud-Pretoria / Old Pretoria Society
JAARVERSLAG/ANNUAL REPORT 1966

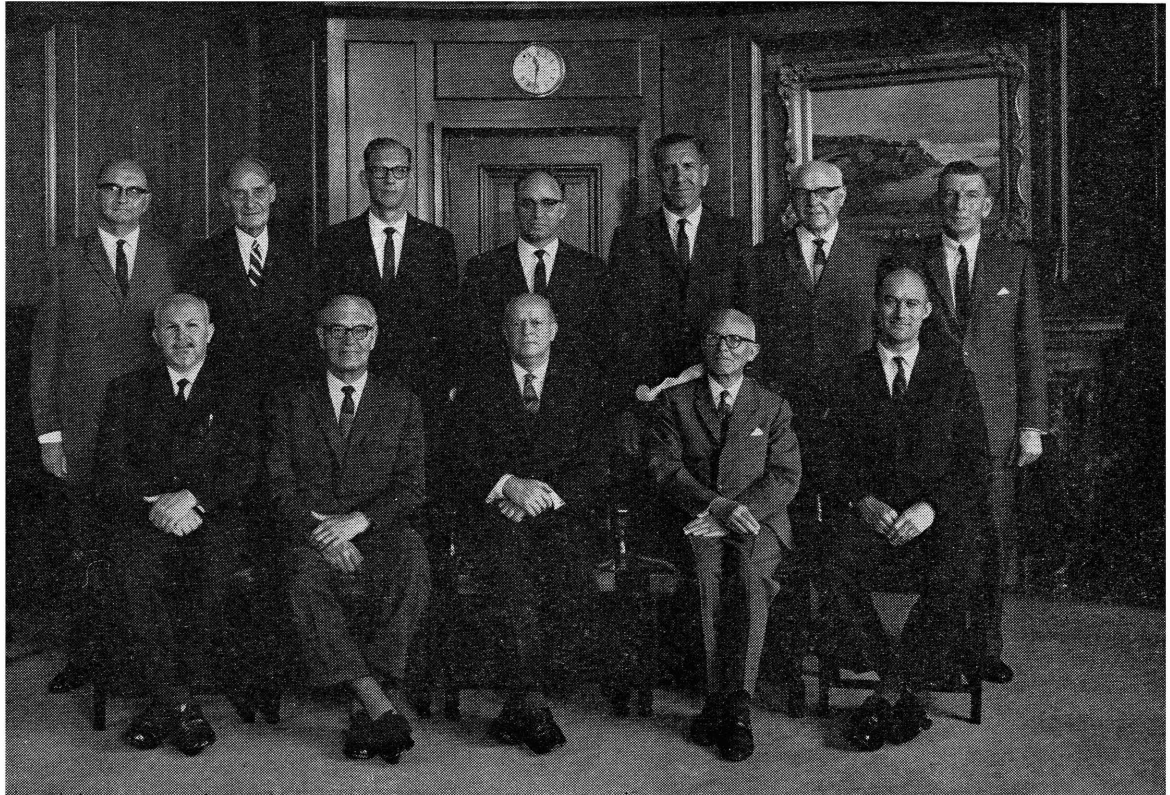
Gelewer op die Jaarvergadering / Delivered at the General
Annual Meeting, 1/12/1966.

DIT is vir my 'n eer om die Voorsittersverslag aan lede vanaand hier voor te lê in hierdie besondere jaar, die Republiekfeesjaar 1966. Elke lid van die Genootskap is daarop geregtig om te weet op welke wyse die verkose ampsdraers die sake van die Genootskap gedurende die afgelope jaar beheer het.

Agter aansig van die Paleis van Justisie om die latere aanbousels aan die kant van Vermeulenstraat aan te toon.

Back view of the Palace of Justice, showing later additions on the Vermeulen Street side of the building.

Voordat ons egter daarmee begin wil ons vir 'n oomblik ons gedagtes laat gaan na diegene van ons wat gedurende die afgelope jaar die tydelike met die ewige verwissel het. Ons dink aan wyle dr. H. F. Verwoerd, in lewe Eerste Minister van die Republiek van Suid-Afrika, wat ons op tragiese wyse ontval het. Ook word melding gemaak van die afsterwe van mev. dr. G. W. Eybers, eggenote van ons eertydse Voorsitter. Mnr. Norman Eaton, argitek van Pretoria, wie se monumente in gerestoreerde ou geboue oor die hele Republiek pryk en met wie ons Genootskap so nou saamgewerk het, is ook heengegaan. Namens die Genootskap Oud-Pretoria is daar reeds boodskappe van deelneming aan die naasbestaandes gestuur. Ek vra u almal om in eerbied 'n oomblik stil te staan. Dankie.

Die Genootskap het 'n telegram van gelukwense aan die nuwe Eerste Minister, Sy Edele adv. B. J. Vorster gestuur.

GEWYSIGDE GRONDWET

Op die laaste jaarvergadering, gehou op 23 November 1965, is die gewysigde grondwet van die Genootskap aangeneem en is dit aan die bestuur opgedra om dit in die lig van die voorstelle wat daar gemaak is, te finaliseer, in beide landstale daar te stel en dit behoorlik geteken vir hierdie jaarvergadering vir die inligting van die lede te sirkuleer. Ons dank aan die sub-komitee mnr. E. de V. Stegmann, mnr. J. H. Hattingh en prof. F. C. L. Bosman vir die werk wat hulle gedoen het in hierdie verband. U het dus die gewysigde grondwet in hande en enige wysiging wat u in die toekoms wil voorstel moet volgens die voorgeskrewe prosedure soos u dit in die grondwet sal vind, gedoen word. Ons is dankbaar dat hierdie groot saak dus vir die huidige afgehandel is en dat die uitgebreide bedrywighede van die Genootskap onder die nuwe grondwet nou in die toekoms vlot kan verloop. Enkele sake in verband met hierdie grondwet verskyn op die agenda van hierdie jaarvergadering en sal nog afgehandel word.

BESTUURSVERGADERINGS

Omdat dringende sake vir die Republiekfees gereël moes word, is 'n

*Bestuur Genootskap Oud-Pretoria/Executive Committee, Old Pretoria
1965/6.*

Agter, van links na regs/Back row, left to right: E. de V. Stegmann, C. A. Cilliers, M. C. van Zyl, J. H. Hattingh, F. J. du Toit Spies, J. P. Lotz & W. S. Robertson.

*Voor, van links na regs/Front row, left to right: H. M. Rex, G. Rissik, N. A. Coetzee, P. C. Coetzee & D. G. van der Bijl.
Afwesig/Absent: Prof. F. C. L. Bosman.*

Foto/Photo: Dotman Pretorius, Centenary-gebou/Building, Kerkplein/Church Square, Pretoria.

buitengewone vergadering van die bestuur reeds op 6 Desember 1965 gehou. Verder het daar 5 gewone bestuursvergaderings gedurende die jaar plaasgevind, nl. op 1 Februarie, 19 April, 21 Junie, 18 Augustus en 13 Oktober 1966. By al hierdie vergaderings is belangrike sake afgehandel met die getroue medewerking van die bestuurslede. Die vernaamste sake word agtereenvolgend hier genoem.

REPUBLIEKFEES MEI 1966

Tydens die Republiekfees het 'n spesiale gedenknommer van ons tydskrif „Pretoriana” die lig gesien, waarin veral aandag gewy is aan al die republieke en presidente in die geskiedenis van ons land tot by die huidige Republiek van Suid-Afrika. Die Staatspresident, mnr. C. R. Swart, het aan die bestuur 'n boodskap van gelukwense en waardering gestuur vir hierdie pragtige gebaar en bydrae tot die Republiekfees. Die bestuur het ook daadwerklik hulp verskaf met die insameling van feitemateriaal vir die uitstallings i.v.m. die presidente wat in die Museum plaasgevind het. In die gids wat die Museum uitgegee het tydens hierdie uitstalling, is die materiaal wat in „Pretoriana” gepubliseer is grotendeels oorgedruk. Ons is dankbaar dat ons met die Museumraad die drukkoste kon deel sodat die las op die Genootskap nie so groot was nie. Die hartlike samewerking met die Direktrise van die Nasionale Kultuurhistoriese en Opelugmuseum, mev. Kotie Roodt-Coetzee, word ten seerste waardeer. Van ons bestuurslede moet veral mnr. H. M. Rex, prof. F. J. du Toit Spies en dr. M. C. van Zyl bedank word vir hulle reuse aandeel in al hierdie werk.

„PRETORIANA”

Die Republiekfeesuitgawe van „Pretoriana” hierbo gemeld, het nrs. 50 en 51 beslaan. Die verbetering van die finansiële posisie van die Genootskap het nog die derde uitgawe van „Pretoriana” moontlik gemaak wat eersdaags sal verskyn. Die redaksiekomitee wat die bestuur volgens u reëlings verlede jaar aangestel het, nl. mnr. H. M. Rex, prof. F. J. du Toit Spies en mnr. W. S. Robertson word ten seerste bedank vir die hoë standaard wat in „Pretoriana” gehandhaaf is. Die tydskrif is in groot aanvraag by die publiek, die skole en die lede van die Genootskap as Africana. Om meer publisiteit te verkry, sal gratis kopieë van „Pretoriana” in die toekoms aan die verskillende dagblaie gestuur word.

NASIONALE KULTUURHISTORIESE EN OPELUGMUSEUM

As u verteenwoordiger, deur Sy Edele die Minister op die Raad van Kuratore aangestel, kon ek daar my beskeie bydrae lewer vir die verwesening van 'n Nasionale Kultuurhistoriese en Opelugmuseum in Pretoria. Hierdie onderneming is besig om werklikheid te word. 'n Beheerraad is reeds deur die Minister aangestel, fondse is beskikbaar gestel, 'n nuwe geskikte terrein is aangewys en die ontwikkeling van hierdie pronkstuk van Pretoria is op hande. Dit sal 'n monument wees vir die onvermoeide ywer